

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Проведено аналіз основних наукових заходів та документів, що стали основою для визнання неформальної освіти дорослих у світі. Визначено освітні центри та асоціації, діяльність яких спрямована на дослідження і організацію безперервної освіти та освіти дорослих у окремо взятій державі та організацію інтернаціональної взаємодії. Передбачено, що через кілька десятків років освіта дорослих в Україні стане домінуючою ланкою в системі освіти впродовж життя.

Ключові слова: *освіта; система освіти; неформальна освіта; освіта впродовж життя; навчання впродовж життя; освіта дорослих.*

Постановка проблеми. Сьогодні світова економіка переживає складний період трансформацій, коли відбувається пошук нових світоглядних орієнтирів, способів формування нової парадигми науково-технічного розвитку, що істотно змінює умови конкуренції країн. Тепер ступінь процвітання і економічного розвитку держави значно менше визначається наявністю природних ресурсів, а все більше залежить від здатності нації підвищувати якість інтелектуального капіталу, створювати і використовувати нові підходи, знання, ідеї.

Водночас встановлено, що за останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Нині щорічно оновлюється близько 5% теоретичних і 20% професійних знань [1]. Отже, сьогодні не можна підготувати людину до професійної діяльності на все життя, навіть за 5 або 6 років. Звідси доходимо беззаперечного висновку, що освіта впродовж життя стає реальністю і необхідністю в житті сучасної успішної дорослої людини.

Відтак, очевидно є проблема подальшого реформування та модернізації системи освіти України, спрямованої на забезпечення потреб особистості у навчанні на будь-якому етапі індивідуального розвитку.

Про сучасні трансформації у системі освіти свідчить проект Закону України «Про освіту», де повноцінним структурним компонентом системи освіти України виступає освіта дорослих, яка є складником навчання впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожного громадянина України на безперервне навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що впродовж останнього десятиріччя в Україні активно досліджуються загальні проблеми навчання дорослих. Значний внесок у розвиток філософії та методології освіти дорослих зробили як українські, так і зарубіжні науковці (В. Андрущенко, С. Вершловський, М. Галушинський, Б. Гершунський, С. Гончаренко, С. Змейов, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кудін, Ф. Кумбс, Л. Лук'янова, В. Лутай, А. Маркевич, Н. Ничкало), у державі здійснюються порівняльно-педагогічні дослідження розвитку неформальної освіти у найбільш розвинених країнах світу – Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції та ін., проходить низка наукових форумів, конференцій, семінарів, на громадських засадах починають функціонувати гуртки для дорослих.

У контексті нашого дослідження важливими є праці з проблем освіти дорослих: концептуальні засади обґрунтовуються в працях С. Вершловського, В. Горшкової, О. Добринської, Л. Лесохіної, Н. Литвинової, О. Марона, Є. Огарьова, В. Онушкіна, В. Подобеда, О. Тонконової та ін.; психологічні – у роботах Б. Ананьєва, Ю. Кулюткіна, О. Степанової, Г. Сухобської та ін.; історико-педагогічні проблеми висвітлюються у дослідженнях С. Климова, Л. Тимчук, О. Тонконової, Л. Шкоркіної, Л. Вовк, Н. Побірченко, Л. Сігасвої, Б. Ступарика тощо; особливості процесу навчання дорослої людини

розкриваються у працях з андрагогіки С. Архіпової, О. Вербицького, М. Громкової, С. Змейова, Ю. Калиновського, І. Колесникової, Т. Локтевої, О. Марона, Н. Протасової та ін.

Цінними є дисертаційні дослідження з проблем розвитку освіти дорослих в Україні (С. Прийма, Л. Тимчук), Росії (О. Ройтблат, Н. Бичкова, З. Сафіна, Е. Нікітін), Великій Британії (Д. Антонова, С. Коваленко), США (І. Беюл, І. Фокіна, О. Хахубія), Франції (Л. Ведерникова, К. Онушкіна), Швеції (В. Давидова, Т. Зотова) тощо.

При безумовній важливості вищезазначених праць варто зазначити, що проблема організації неформальної освіти дорослих в Україні залишається не визначеною, що засвідчує наявність низки суперечностей між:

- вимогою суспільства до висококваліфікованого, компетентного працівника та відсутністю зорієнтованості вітчизняної системи освіти на його освіту впродовж життя;
- потребою сучасного суспільства у неперервній освіті дорослих та неготовністю суб'єктів освіти до її повноцінного задоволення;
- наявністю стратегічних орієнтирів, методологічної основи системи неперервної освіти дорослих та відсутністю механізмів її організації;
- нагальною потребою сучасної педагогічної практики щодо залучення фахівців до навчання дорослих та реальним рівнем підготовки до неї майбутніх фахівців;
- визнанням значущості навчання впродовж життя і відсутністю відповідних дидактичних розробок у галузі неформальної освіти дорослих.

Метою статті є висвітлення історико-теоретичного аспекту нормативно-правових та декларативних документів, що сприяли становленню, визначають сучасний стан та перспективи розвитку неформальної освіти дорослих в Україні.

Виклад основного матеріалу. Велика робота з питання навчання впродовж життя була проведена в Європі, починаючи з 1972 року, коли ЮНЕСКО ввів це поняття як поняття глобальної перспективи, яке фокусується на наступних аспектах:

- потреби і права людей на навчання впродовж життя;
- формування комплексного підходу до формального і неформального контекстів навчання;
- адекватне фінансування обох окреслених видів навчання;
- охоплення освітою всіх людей, починаючи з наймолодших і закінчуючи найстаршими;
- пошуки шляхів демократизації доступу до навчання [2].

Зазначені аспекти знайшли подальший розвиток і відображення у низці документів та заходів, аналіз яких подано нижче.

Всесвітня декларація про освіту для всіх, прийнята на Всесвітній конференції «Освіта для всіх» (Джомтєн, Таїланд, 1990 р.), затвердила основні напрями діяльності щодо задоволення базових освітніх потреб людини. У той же час у декларації наголошено, що задоволенню інших потреб (не базових) можуть слугувати програми в галузі формальної і неформальної освіти, професійна підготовка, навчання ремеслу.

У 1996 р. на засіданні Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за участю міністрів освіти були зроблені висновки про те, що у XXI столітті навчання впродовж життя є необхідністю і тому повинно бути доступне для всіх. ОЕСР відзначила, що існуюча необхідність в усвідомленні системного бачення і розуміння навчання впродовж життя – це відрив від традиційних підходів до освіти і навчання.

Пізніше, в 1997 році, у Гамбурзі, на V Всесвітній конференції ЮНЕСКО з проблем освіти дорослих (учасниками були делегати 140 країн світу, у тому числі представники Організації Об'єднаних Націй, ЮНЕСКО, міністри освіти, культури та інформації) саме освіту дорослих було названо ключем до XXI століття [3]. А у 1998 році у «Спільній декларації про гармонізацію архітектури системи європейської вищої освіти» (Сорбонська декларація) міністри чотирьох країн ЄС заявили, що Європа «вступає в період великих змін в освіті й умовах праці, диверсифікованості курсів професійних кар'єр, коли освіта і навчання впродовж життя стають явною необхідністю» [4].

Ключовим моментом у визначенні політики та практики Європейського Союзу став Європейський саміт, що пройшов у Лісабоні у березні 2000 р. У результаті його роботи було прийнято Меморандум безперервної освіти Європейського Союзу. У цьому документі було визначено основні причини великої значущості безперервної освіти в країнах ЄС та ключові її принципи, зафіксовано висновки Лісабонського саміту, які підтверджують, що успішний перехід до економічно розвинутого суспільства, заснований на знаннях, повинен супроводжуватися процесом безперервної освіти – навчанням впродовж життя (lifelong learning). Європейська комісія та країни ЄС визначили навчання протягом життя (lifelong learning) у рамках Європейської стратегії зайнятості як всебічну навчальну діяльність, яка здійснюється на постійній основі з метою покращення знань, навичок та професійної компетентності [5].

Відданість концепції всесвітнього руху «Освіта для всіх», ініційованої ще у 1990 році (Джомтєн, Таїланд), було підтверджено в 2000 році на Всесвітньому форумі з освіти в Дакарі і визначено наступні стратегічні цілі:

1. Розширення і вдосконалення комплексних заходів щодо догляду за малолітніми дітьми та їх виховання, особливо найбільш вразливих і знедолених дітей;
2. Забезпечення того, щоб до 2015 року всі діти, особливо дівчатка, діти з неблагополучного середовища та з етнічних меншин, могли б вільно отримувати безоплатну й обов'язкову високоякісну початкову освіту;
3. Забезпечення того, щоб освітні потреби всіх молодих людей і дорослих задовольнялися на основі рівного доступу до відповідних програм навчання дітей і придбання життєвих навичок;
4. Підвищення до 2015 року на 50% рівня грамотності дорослих, особливо жінок, і надання всім дорослим рівного доступу до базової і безперервної освіти;
5. Ліквідація до 2005 року гендерних відмінностей у початковій і середній освіті і досягнення до 2015 року рівності статей в галузі освіти, приділяючи особливу увагу наданню дівчаткам повного і рівного доступу до високоякісної базової освіти і забезпечення їх хорошої успішності;
6. Підвищення якості освіти в усіх її аспектах і забезпечення гарної успішності для всіх, з тим, щоб кожен міг досягати визначених результатів навчання, особливо тих, що стосуються грамотності, лічби та найважливіших життєвих навичок [6].

Наступним важливим етапом «еволюції» освіти дорослих стало рішення п'ятої Міжнародної конференції з освіти дорослих «КОНФІНТЕА-V» (Софія, 6-9 листопада 2002 р.), на якій було ухвалено наступні рекомендації:

- взаємозв'язок між освітніми програмами, розробленими в рамках різних відомств і організацій, що займаються освітою дорослих;
- надання освіти дорослих пріоритетного напрямку в реалізації програм «Освіта для всіх»;
- подальша реалізація програм «Навчання упродовж життя»;
- координація дій усіх зацікавлених учасників освіти дорослих на міжнародному і національному рівнях;
- розробка та вдосконалення законодавчої бази для підтримки освіти дорослих, необхідної фінансової допомоги, інституційних рамок і структур, ефективної системи управління, критеріїв якості;
- рівність освітніх програм формальної, неформальної освіти дорослих на основі соціального партнерства;
- дотримання гендерного балансу у програмах освіти дорослих та в їх реалізації на практиці;
- створення місцевих, регіональних, національних рамок і структур, необхідних для розвитку, координації, управління якістю, контролю і фінансування освіти дорослих;

– розробка міжнародної системи визнання і сертифікації формальної та неформальної освіти дорослих, ключовим компонентом якої має стати система акредитації і оцінки попереднього досвіду, знань дорослої людини;

– створення можливостей для обміну досвідом [7].

У 2008 році ЮНЕСКО приймає Середньострокову стратегію на 2008 – 2013 роки, в якій робить виклик вирішенню найважливіших завдань і проблем в галузі освіти, що стосуються, зокрема, забезпечення загального доступу, гендерної рівності, поширення грамотності, освіти дорослих та неформальної освіти, підготовки вчителів, міжкультурного взаєморозуміння, а також підвищення якості освіти, спираючись на базові принципи, що відповідають шести цілям Всесвітнього форуму з освіти у Дакарі:

– освіта є одним із прав людини;

– освіта охоплює як формальні, так і неформальні системи;

– якість освіти на всіх щаблях є найважливішим елементом;

– освіта для всіх стосується всіх ступенів освіти, тобто від виховання дітей молодшого віку до вищої освіти;

– навчання протягом усього життя.

– У цьому ж документі ЮНЕСКО зобов'язується:

– забезпечувати глобальне керівництво і координацію в галузі ОДВ (освіта для всіх) і надавати підтримку національному керівництву діяльністю по досягненню цілей ОДВ, включаючи ЦРТ (Цілі Розвитку Тисячоліття), що стосуються освіти;

– продовжувати розробляти ефективні в контекстуальному відношенні стратегії і підходи для підвищення якості освіти й оцінки процесів навчання і його результатів з метою забезпечення всім особам доступу до освіти протягом всього життя і можливостей успішного завершення свого навчання;

– сприяти створенню сприятливого підприємницького середовища та можливостей для керівництва в сфері інтелектуальної діяльності, яке спрямоване на заохочення діалогу та обміну інформацією між усіма зацікавленими сторонами в галузі освіти з питань, тем і факторів, що чинять вплив на якість освіти, включаючи зміст навчальних програм і матеріалів [8].

Унаслідок розуміння ролі та значення освіти дорослих, виконання сукупності домовленостей, прийнятих на вищезазначених та інших заходах. сьогодні на міжнародному рівні існує значна кількість освітніх центрів та асоціацій, діяльність яких спрямована на дослідження і організацію безперервної освіти та освіти дорослих у окремо взятій державі та організацію інтернаціональної взаємодії. Так, теоретичні дослідження в галузі безперервної освіти здійснюють Інститут освіти ЮНЕСКО (Гамбург), Міжнародний інститут планування освіти (Париж). Важливими дослідницькими центрами в зазначеній галузі є: Міжнародний інститут освіти (США), Міжнародний інститут педагогічних досліджень (Германія), Швейцарська організація освіти дорослих; Міжнародний педагогічний центр (Франція), Національний інститут освіти дорослих (Великобританія), Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих РАО (Росія), Європейська асоціація освіти дорослих (ЕАЕА) та інші.

Отже, цілком погоджуючись із Л. Лук'яною, можемо констатувати, що нині у розвинених країнах світу неформальна освіта перетворилася у впливову й самостійну ланку національної системи освіти [9].

Подальший аналіз документів дозволив зосередитися на сучасному стані та перспективах розвитку і становлення освіти дорослих.

Значний потенціал розвитку і становлення освіти впродовж життя закладено у Середньостроковій стратегії ЮНЕСКО на 2014-2021 рр. Основною особливістю даного документа є те, що зусилля сконцентровані на невеликій групі чітко сформульованих стратегічних цілей, серед яких (перша) – розвиток систем освіти з метою розширення якісної освіти для всіх протягом всього життя. У межах зазначеної стратегічної цілі протягом 2014-2021 рр. ЮНЕСКО зобов'язується:

- сприяти розширенню доступу до можливостей навчання впродовж усього життя з використанням багаточисельних каналів (формальна освіта, неформальне й інформальне навчання);
- прагнути до забезпечення того, щоб системи освіти і навчання носили інклюзивний характер, ґрунтувалися на правах людини та відображали різноманіття для всіх учнів;
- надавати технічну підтримку розвитку підсекторів освіти і пов'язаним з ними напрямками політики, стратегій і програм від початкової до вищої освіти, у тому числі з питань грамотності та розвитку навичок;
- стратегічно використовувати свою компетентність і ресурси для здійснення цільових програм, орієнтованих на різні підсектори, з метою зміцнення складових компонентів систем навчання протягом усього життя;
- звертати увагу на необхідність підвищення якості освіти та навчання, зосередивши увагу на ключових галузях;
- вирішувати проблему гострої нестачі кваліфікованих вчителів у багатьох країнах, надаючи сприяння професійному їх розвитку шляхом збагачення потенціалу, зокрема, педагогічних навчальних закладів, а також шляхом поширення інноваційних методів навчання, що підвищують ефективність роботи вчителя;
- розширювати інноваційні можливості для навчання, зокрема за допомогою використання ІКТ в освіті, в тому числі стандартів ІКТ-компетентності вчителів, мобільного навчання і відкритих освітніх ресурсів та ін. [10].

Очікуваними результатами Середньострокової стратегії 2014 – 2021 рр. є:

1. Розширення можливостей для доступу до освіти протягом всього життя на основі інклюзивних, що враховують гендерну проблематику стратегій і планів в галузі освіти.
2. Зміцнення національного потенціалу в сфері планування і здійснення підсекторальної політики і планів в галузі освіти, що сприяють придбанню базових знань і навичок, необхідних для навчання протягом усього життя.
3. Розширення можливостей держав-членів з питань підвищення якості їх систем освіти, зокрема в галузях підготовки і професійного розвитку вчителів, а також оцінки успішності [10].

Про нагальність проблеми освіти дорослих сьогодні свідчать заходи, що відбулись у 2015 році й стали визначальними для розвитку й просування освіти в світовому масштабі як в цілому, так і освіти дорослих зокрема.

Так, у травні 2015 року пройшов Всесвітній освітній форум (м. Інчхон, Республіка Південна Корея), у ході якого представники держав-членів ЮНЕСКО, керівники міжнародних організацій, а також представники громадянського суспільства та приватних організацій (загальна кількість учасників Форуму перевищувала 1500 осіб із 195 держав) визначили глобальне бачення того, як має розвиватися сфера освіти в найближчі 15 років, розширили цілі освіти для забезпечення її доступності та якості. Найважливішим досягненням Всесвітнього освітнього форуму стало прийняття Інчхонської декларації «Освіта-2030: забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя для всіх», що закладає основоположні принципи для глобального розвитку освіти до 2030 року.

Дискусії, проведені на форумі, визначили, що цілі у сфері освіти на період після 2015 року повинні опиратися на навчання протягом усього життя і загальносекторальний підхід. Головним на порядку денному є: доступність освіти, її результати, рівноправна й якісна освіта для всіх – дітей, молоді та дорослих. При цьому вона повинна охоплювати всі форми освіти (формальну, неформальну й інформальну) і всі її ланки – від виховання дітей молодшого віку до вищої освіти і навчання дорослих [11].

Наступна визначна подія – IX Всесвітня асамблея Міжнародної ради освіти дорослих, що була організована вже в червні 2015 року Інститутом співробітництва в освіті дорослих (м. Монреаль, Канада). Робота Асамблеї спрямовувалася на обмін досвідом і розробку стратегії діяльності Міжнародної ради освіти дорослих та її членів, щоб гарантувати, що

«справедлива, інклюзивна якісна освіта впродовж життя для всіх» охоплює дійсно всіх дорослих, нікого не залишивши на узбіччі [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Із вищезазначеного можемо констатувати, що у світовій науці та практиці проведена значна робота на шляху становлення системи непевної освіти особистості. Такий світовий досвід має стати міцним підґрунтям у розвитку системи неформальної освіти дорослих в Україні. Подальшу роботу вбачаємо у необхідності та доцільності розроблення цілісної системи неформальної освіти особистості в нашій державі.

Список використаної літератури

1. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/252>
2. The concept of "Lifelong Learning", UNESCO meeting. – 1972.
3. Бермус А.Г. Критерии качества непрерывного образования / А.Г. Бермус // Славянская педагогическая культура. – 2003. – № 2. – С. 129-131.
4. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic recourse] / Commission of the European communities. – Brussels, 30.10.2000. – 36 pp. – Accessed mode : http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
5. Sorbonne Joint Declaration Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system . – [Electronic recourse]. – Accessed mode: <http://docplayer.net/565-Sorbonne-joint-declaration-joint-declaration-on-harmonisation-of-the-architecture-of-the-european-higher-education-system.html>
6. The Dakar Framework for Action. Education for All: Meeting our Collective Commitments. – [Electronic recourse]. – UNESCO Publishing, Paris, 2000. – Accessed mode: – <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf>
7. UNESCO (2008) UNESCO's Medium-Term Strategy for 2008-2013 (document 34 C/4). – [Electronic recourse]. – UNESCO Publishing, Paris, 2008. – Accessed mode: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001499/149999e.pdf>
8. Sofia conference on EA, Life long learning-on ways to realization of the purposes of the program of UNESCO. (November 6–9, 2002).
9. Лук'янова Л.Б. Неформальна освіта на користь суспільства / Л.Б. Лук'янова // Територія успіху. – 2015. – №1 (1), 2015.
10. UNESCO's Medium-Term Strategy for 2014-2021 (document 37 C/4). – [Electronic recourse]. – UNESCO Publishing, Paris, 2014. – Accessed mode : <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002200/220031e.pdf>
11. Incheon Declaration "Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all" [Electronic recourse]. – Accessed mode : <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002338/233813M.pdf>
12. IX World Assembly of International Council of Adult Education – [Electronic recourse] – . Accessed mode : <http://www.waam2015.org/>

References

1. *Lifelong education: international experience and practice in Ukraine. Analytical note.* National Institute for Strategic Studies. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/252>
2. *The concept of "Lifelong Learning".* (1972). UNESCO meeting.
3. Bermus, A.G. (2003). Quality criteria of lifelong education. *Pedagogical culture of the Slavs, 2, 129–131.* (in Rus.).
4. *A Memorandum on Lifelong Learning.* (2000). Commission of the European communities. Brussels, 30.10.2000. Retrieved from http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
5. *Sorbonne Joint Declaration Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system.* Retrieved from <http://docplayer.net/565-Sorbonne-joint-declaration-joint-declaration-on-harmonisation-of-the-architecture-of-the-european-higher-education-system.html>
6. The Dakar Framework for Action. Education for All: Meeting our Collective Commitments (2000). UNESCO Publishing, Paris. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf>
7. UNESCO (2008). *UNESCO's Medium-Term Strategy for 2008-2013 (document 34 C/4).* UNESCO Publishing, Paris. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001499/149999e.pdf>
8. *Sofia conference on EA, Life long learning-on ways to realization of the purposes of the program of UNESCO.* (November 6–9, 2002).
9. Luk'yanova, L.B. (2015). Non-formal education for the public. *Territory of Success, 1, 9–14* (in Ukr.)
10. UNESCO's Medium-Term Strategy for 2014–2021 (document 37 C/4). UNESCO Publishing, Paris (2014). Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002200/220031e.pdf>
11. Incheon Declaration "Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all". Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002338/233813M.pdf>
12. IX World Assembly of International Council of Adult Education. Retrieved from <http://www.waam2015.org/>

BLAHOSMYSLOV Oleksandr,

Ph.D., assistant professor of technological and vocational education Department,
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university
e-mail: gnpuspecrada@gmail.com

HISTORICAL-AND-THEORETICAL BASIS OF NON-FORMAL ADULT EDUCATION

***Abstract.** Introduction. It has been determined that over the past decade the system of generation and transfer of knowledge has cardinally changed, and its amount increased repeatedly. Now about 5% of theoretical and 20% of professional knowledge is updated annually. Thus today it is impossible to train a person for lifelong professional activities even during 5 or 6 years. Thereafter, we come to the unconditional conclusion that lifelong education becomes a reality and a necessity for a successful modern adult.*

Purpose. The analysis of the main documents that have contributed to the formation of non-formal adult education in the world and in Ukraine, and which determine its current state and prospects of development.

Results. Work on studying the question of lifelong learning began to be produced in Europe since 1972 and was related to the foundation of International Council for Adult Education and the introduction of UNESCO concept of «lifelong education». A further problem solution took place on: World Conference on Education for All (Jomtien, Thailand, 1990); Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) meeting; Fifth International Conference on Adult Education (Hamburg, Germany, 1997); Lisbon European Council (Portugal, 2000), The World Education Forum (Dakar, Senegal, 2000), Fifth International Conference on Adult Education (CONFINTEA-V) (Sofia, Bulgaria, 2002), The World Education Forum (Incheon, Republic of Korea, 2015), IX International Council for Adult Education World Assembly (Montreal, Canada).

It has been stated that an enormous potential for the development and formation of the lifelong learning is set in UNESCO's Medium-Term Strategy for 2014-2021. Within it, UNESCO is to promote expanded access to learning opportunities throughout the life cycle; seek to ensure that education and learning systems are inclusive; provide technical support for the development of education sub-sectors; expand innovative learning opportunities, particularly through the use of ICTs in education, etc.

Originality. For the first time the scientific events and the documentation, that is the basis of formation and development of non-formal adult education in the world and in Ukraine, have been summarized and analyzed in detail.

Conclusion. Today, the problem of adult education has global relevance, important political, economic and social value, and thus is actively developing. A detailed analysis of the documents allows to suggest that in several decades non-formal adult education will become the dominant element in the lifelong education system of Ukraine.

***Key words:** education; education system; non-formal education; lifelong education; lifelong learning; adult education.*

*Одержано редакцією 18.01.2017
Прийнято до публікації 21.01.2017*